

Asperges me

Jozef Duháček

22. júla 2024 ✝ Cirkev

Obrad pokropenia zhromaždenia svätenou vodou je v tradičnej liturgii predpísaný pred hlavnou nedeľnou omšou vo všetkých katedrálach a kolegiálnych kostoloch a v mnohých diecézach bol povinný aj vo farských kostoloch a v niektorých prípadoch dokonca aj vtedy, keď sa slúžila ako hlavná len recitovaná omša. Nazýva sa Asperges, podľa slov prevzatých z prvého žalmu. Len vo veľkonočnom období sa nahrádza Vidi Aquam, ktoré pochádza zo žalmu 117.

Predchádza každému ďalšiemu obradu, ktorý sa môže konať pred omšou, ako je napríklad požehnanie paliem alebo sviec. Pri vystavení Najsvätejšej sviatosti sa vynecháva, hoci mnohí odborníci na rubriku si myslia, žeby sa malo vynechať iba kropenie oltára, nie kropenie zhromaždenia. Po zaznení antifóny kňaz recituje žalm Miserere alebo Confitemini, podľa ročného obdobia, pričom najprv pokropí čelo a dosku oltára, potom seba, potom miništrantov a chór a nakoniec zhromaždenie, zvyčajne prechádzajúc hlavnou časťou kostola. Obrad sa používa prinajmenšom od desiateho storočia.

Asperges me

zdroj: flickr.com / Phil Roussin

Po koncile obrad pokropenia svätenou vodou, Asperges, zažil zmenu vo forme aj predpisoch a z mnohých kostolov sa nadobro vytratil, niekde zostal len na veľké sviatky. Jednou z príčin je, ako pri väčšine zmien realizovaných v ponkoncilovej liturgickej reforme, nepochopenie zmyslu, symbolizmu a významu.

Obrad Asperges nás znovu spája s našimi krstnými sľubmi, ale nesie aj znaky exorcizmu, vyhánania nečistých duchov, aby sa tak pripravila cesta pre svätú obetu. A tiež nás metaforicky spája s nastávajúcou

obetou sv. omše, pretože yzop, ktorým prosíme o pokropenie, je tá rastlina, pomocou ktorej Izraeliti potierali veraje dverí svojich egyptských domov krvou veľkonočného baránka (porov. Ex 12,22).

Vzťah Asperges ku krstu vysvetľuje, prečo je povolený práve v nedeľu. „Ôsmy deň“ (nedeľa, deň zmŕtvychvstania) je mysticky spojený so sviatosťou krstu – preto sa baptistéria ako budovy, aj ako nádoby na svätenú vodu častokrát robili osemhranné. Tiež správa Sv. písma o prvom sviatostnom krste hovorí, že Peter na svätodušnú nedeľu pokrstil tritisíc duší (porov. Sk 2,41). A aj dnes sa na Veľkonočnú nedeľu zvyknú krstiť dospelí katechumeni.

Vzťah Asperges k exorcizmu zasa vysvetľuje, prečo je v nedeľu povolený iba raz. Pretože akonáhle je nejaké miesto exorcizované, už nemusí byť znova – aspoň nie do nasledujúcej nedele.

Vzťah Asperges k obete zasa vysvetľuje, prečo obrad pokropenia musí vykonať ten kňaz, ktorý celebruje nastávajúcu omšu. Aj keď Asperges nie je súčasťou omšového propria – vlastnej omše (preto kňaz má pluvial a nie ornát, ktorý sa nosí len na eucharistickú obetu), predsa len sa vzťahuje na omšu a kňaza, ktorý in persona Christi počas omše zastupuje Krista pri rozdeľovaní milostí Jeho predrahej Krvi.

Mimo liturgie sa Asperges tradične používa vždy, keď kňaz prináša sväté prijímanie chorému alebo pri podávaní posledného pomazania. Obrad začína na najnižšom oltárnom stupni, kde si kňaz vo farbe, v ktorej má slúžiť omšu kľakne a intonuje:

Aspérges me * Dómine et mundábor, lavábis me et super nivem dealbábor. Miserere mei, Deus* secundum magnam misericórdiam tuam. Glória Patri... Aspérges me

Pokrop ma pane hyzopom a budem očistený, umy ma a budem belší ako sneh. Zmiluj sa nado mnou Bože, podľa svojho veľkého milosrdenstva. Sláva Otcu... Pokrop ma.

Kým spieva, kľáčiac kropí oltár, dotkne sa kropáčom svojho čela, vstane, pokropí asistenciu a nakoniec veriacich. Potom, pred najnižším stupňom stojac, tento krásny obrad pokropenia zakončí nasledujúcou modlitbou:

V: Ostende nobis Dómine misericórdiam tuam

R: Et salutáre tuum da nobis

V: Domine exáudi oratiómem meam

R: Et clamor meus at te véniat

V: Dominus vobíscum

R: Et cum spírítu tuo

Oremus

Exaudi nos, Dómine sancte, Pater omnípotens, æterne Deus, et mítttere dignéris sanctum Angelum tuum de caelis, qui custodiat, fóveat, prótegat, vísitet, atque defendat omnes habitantes in hoc habitáculo. Per Christum Dóminum nostrum. Amen

Čo latinsko-slovenský misál z roku 1955 prekladá ako:

Vyslyš nás, ó, Pane, svätý Otče, všemohúci, večný Bože: a ráč zoslať svojho svätého Anjela z neba - nech on stráži, pomáha, ochraňuje a obraňuje všetkých obyvateľov tohoto príbytku. Skrže Krista, nášho Pána.

Podľa Michaela Foelyho sú v tejto modlitbe dve, na prvý pohľad nejasné veci, rébusy, ako to on nazval.

1.) Kto je ten svätý Anjel? Niektorí, ako napríklad Abbé Claude Barthe vo svojej nedávnej knihe *Les symbolov*, tvrdia, že je to „Sám Kristus, ktorého prosíme, aby prišiel na toto miesto“. Jeho hypotéza sa zhoduje s teóriou, že anjel, ktorého v modlitbe *Suplices te rogamus* prosíme, aby preniesol konsekrované spôsoby chleba a vína na Boží nebeský oltár, je tiež Boží Syn, a nie niektorý nebeský duch. Tento výklad vychádza zo skutočnosti, že „anjel“ (angelos) znamená v gréčtine „posol“ a Ježiš Kristus je určite Posol Boží (angelos Theou), ako ho nazýva svätý Pavol v Liste Galaťanom (porov. Gal 4,14).

Na druhej strane je absolútne prípustná aj predstava, že to je jeden z Božích anjelov a v katolíckej liturgii nie je nezvyčajné žiadať, aby anjel zostúpil a vykonal nejaké očistenie v rámci prípravy na sviatostný príchod Ježiša Krista v Eucharistii. A rovnako je v katolíckej liturgii prípustné a v poriadku, ak veríme, že to anjel našu obetu z pozemského oltára prenáša na oltár nebeský, o ktorom hovorí Zjavenie sv. Jána. Mnohí umelci si to predstavovali.

2.) Druhá otázka vychádza z riadku **omnes habitantes in hoc habitaculo** a je dvojaká. Väčšina prekladov prekladá habitaculum ako dom, príbytok a to je skutočne správny preklad toho slova. Preklad „obyvatelia tohoto príbytku“, to trochu zahmlieva, ale z latinského hľadiska je tu nadbytočné používanie **habito** v slovách **habitantes** a **habitaculum**. Otázka teda znie: Prečo Cirkev označuje toto miesto bohoslužby ako „príbytok“ a nepoužíva viac nábožensky znejúce výrazy ako „kostol“ (ecclesia), „chrám“ (templum, aedes) alebo dokonca „svätostánok“ (tabernaculum), ako to robí inde vo svojich liturgických modlitbách? A tiež je otázkou, že ak sa v tejto modlitbe hovorí o kostole ako o dome Boha alebo o dome modlitby, prečo sa nepoužíva latinské slovo domus, ako ho používa Vulgáta v týchto prípadoch (porov. Ž 26,4 a Mt 21,13)?

Prečo teda modlitba žiada o požehnanie pre tých, ktorí v tomto príbytku prebývajú, čím pravdepodobne mieni nás? Lebo hoci môžeme túžiť prebývať v dome Pánovom po všetky dni nášho života (pozri Ž 26,4) a hoci mnísi a mníšky trávajú niekoľko hodín denne v kostole, faktom zostáva, že veriaci zvyčajne kostoly navštevujú, ale nebývajú v nich.

Čiastočnú odpoveď na tieto získame, ak si spomenieme, že táto orácia má dôležité miesto v *Rituale Romanum*, kde sa používa pri požehnaní domov v období po piatej pôstnej nedeli a aj mimo neho, pri požehnaní nového seminára a pri slávnostnom požehnaní školy. A samozrejme sa používa, keď kňaz nesie sviatosť chorému domov, alebo mu dáva posledné pomazanie, ako bolo spomenuté vyššie. Modlitba teda zrejme nebola napísaná s ohľadom na vysvätený kostol.

Ale táto odpoveď nie je úplne uspokojivá, pretože naznačuje, že tí, ktorí predpísali *Asperges* pred slávením nedeľnej omše, boli príliš leniví na to, aby prišli s vhodnejšou modlitbou. Ale toto, na rozdiel od novej omše, kde je takých prípadov mnoho, nebývalo v starej liturgickej tradícii zvykom a všetko, čo v liturgii nachádzame, má viac ako jeden zmysel a viac ako jednu príčinu.

Michael Foley to skúša vyriešiť úvahou o slove habitaculum ako obydlie, príbytok. Habitaculum môže byť akákoľvek stavba alebo dokonca žiadna, pretože môžete bývať vonku v krajine a nemusíte mať nad hlavou ani stan, ani chatrč ba ani len skalný previs. Okrem toho, prvým príbytkom Ježiša Krista bolo lono Jeho Matky. Kolekta na sviatok Nepoškvrneného počatia Panny Márie hovorí, že Boh Otec urobil z Máriinho lona

„dôstojný príbytok“ (dignum habitaculum) pre svojho Syna. Ale ak je lono Panny habitaculum Jej Syna, je to aj habitaculum tých, ktorí sú členmi Jeho mystického Tela.

Ak použijeme túto Foleyovu úvahu, potom sa všeobecná modlitba, ktorú možno použiť na požehnanie všetkých budov, ľahko stáva modlitbou, ktorá žiada Boha, **aby požehnal nás, ktorí sme členmi mystického tela Ježiša Krista, Toho, ktorý prebýval v lone svojej matky. A my v súčasnosti prebývame v lone Cirkvi, to jest vo svätyni, kde, ako v lone Panny, Slovo sa telom stáva a prebýva medzi nami.**

Orácia ako taká upozorňuje na blížiace sa vtelenie, kde sa skrze kňazom vyrieknuté konsekračné slová uskutoční premena chleba a vína na Telo a Krv Ježiša Krista, teda akoby lono Cirkvi bolo, ako kedysi lono Panny Márie zatienené mocou Ducha Svätého. A toto spojenie medzi oltárom/lonom, Ježišom Kristom a Jeho členmi je zdôraznené obradom pokropenia, ktorým sa požehnávajú tri veci: oltár, duchovenstvo a ľud.

Modlitba v prológu omše je tiež vhodným náprotivkom k epilógu omše. Posledné evanjelium, ktorým sa končí tradičná sv. omša je samo o sebe meditáciou o príbytku, alebo jeho nedostatku: verš „Prišiel do svojho vlastného a vlastní ho neprijali“ a pripomína iný verš: „Líšky majú nory a nebeské vtáky hniezda, ale Syn človeka nemá kde hlavu skloniť“ (Mt 8,20). A predsa, napriek tomu, že Ho svet zavrhol, Posledné evanjelium hlása: „A Slovo sa telom stalo a prebývalo medzi nami“ – otrocký preklad z gréčtiny znie, „rozložil svoj stan medzi nami“. A vždy, keď počujeme túto správu o prebývaní medzi nami, napodobňujeme smer pohybu zostupujúceho nebeského Syna a ako on pobožkal zem svojou vtelenou prítomnosťou tak, sa my svojimi kolenami dotýkame zeme.

V obrade svätého prijímania robíme zo svojej bytosti ozajstný príbytok pre nášho Pána, ktorý na zemi nenašiel miesto, kde by zložil hlavu. V obrade Asperges, keď nás pokropí svätená voda na pripomienku nášho krstu, sa modlíme, aby sme sa stali dôstojnými príbytkami Bohočloveka napodobňovaním tej, ktorá Ho porodila ako prvá. Preto má Asperges, okrem troch v úvode uvedených významov, aj význam a symboliku mariánsku.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/asperges-me/>